

Glas iz notranjo-krajskih hribov.

Kakor se létoš od več domačih in ptujih krajev slaba letina glasi, ravno taka se tudi po naših hribih godí. Pšenice nasad je le 2 do 3 četertinke dal; — reži se le malo prideluje, in je tudi slaba bila; — oves — steber hribovcov — se je tudi slabo obnesel, zerno je létoš poljskimu enako; prosó je grozno slabo; — ajda je dobro kazala, pa je le malo zerna napolnila; čbele so na ajdi več sterdi dobile ko lani, in se je nadjati, de jih ne bo toliko pomerlo, kakor pretečeno zimo. — Marsikteri čbelar je letos vzrokov iskal, od kod to izvira, de je pozimi toliko čbel — in sicer po vsih krajih — pomerlo, in si kmalo ta ali drugi vzrok mislil, in ga tudi v Novicah oznanil. — Jest, tudi čbelar pa mislim, de je bila kuga med čbele prišla, in na to misel me je letó pripeljalo, kér so kužne bolezni ene leta sém ljudi in mnogotére plemena živine napadale; ali je to pri čelah nemogoče? —

Tudi dosihmal nihče ni vedil od kužne bolezni krompirja, *) s katero nas je letos Bog obiskal. Krompirja je bilo letos menj, kakor lani, in že pri iskopanju se je semtertje kakšen bolan dobil. Tukaj kmetje to bolezen „trohljivost“ imenujejo, in jo veliki spomladanjski mokroti perlastujejo. V naših hribih ne začne krompir v sredi gnjiti, ampak zúnej rujavkast prihaja, pod kožo je pa rujavkast takó globoko, kolikor je že trohljivost sad spridila. — Tak trohljiv krompir, če se skuha, terd ostane, in ga prešiči radi ne jedó. — Nekaj bolnih krompirjev častiti c. k. družbi kmetijstva v Ljubljano pošljem, de bo prevdarila, ali je ta bolezen taka, kakor je po drugih krajih. Nekoliko bolnih krompirjev sim pa zakopal, de bom vidil, kaj bodo v zemlji storili — ali bodo zgnjili, ali se ohranili? in če se bodo ohranili, jih bom spomladi posadil za poskušnjo, ali ta bolezen tudi zarod oskrumi?

Če se pa bolan krompir vname, je hud smrad. — Ta bolezen se je sperviga hitro razširjala, in če se je danes zdrav krompir od bolniga odločil, se je v enih dneh zopet pri odbranim krompirji bolan zapazil.

Veliko veliko se je krompirja pri nas spridlo, če so ga ravno nekteri pridno prenašali, in ločili.

Nekteri kmet ne bo doma semena za drugo léto imel, če je tudi letos 500 mirnikov krompirja pridelal. Slišati je pa, de kar je bolj hladan zrak, krompir menj trohni ali gnjije. — Bog daj! de bi ne bilo treba spomladi pri drugih semena prositi. Čuk.

*) Takó ga tukaj vsi v Zaplani pri starim sv. Urhu, kateri je bližni sosed sv. Mihela v Rovtah, imenujejo, in nič od korúna ne vedó, in tudi stari Rovtarji korúna ne poznajo. — 1. dan tega mesca nas je 10 večidel hribovskih duhovnov skupej bilo, in vsi so se čudili, de ena sama oseba od koruna vé povedati, naši kmetje pa clo nič od njega ne vedó. — Stari kmetje pravijo, de so sperviga v naše hribe zanesen sad — kteriga zdej krompir imenujejo — podzemljiske hrušce ali podzemljice imenovali. Zna biti, de je žena iz Logatca v Rovte prišla noviga sadeža za seme prositi, in kér ga pa še imenovati ni mogla ali znala, je sama rekla: vas prosim malo koréna ali korúna za seme, in takó je niso mogli umeti, kér je takrat zvon sv. Mihela zvonil: podzemljiske hrušce, podzemljice! — in zdej pa zvoní: krompir, krompir! kaj bo, če se bo deš spridil, ne bodo te mogli kmetje trikrat na dan jesti.

De je korún slovenska beséda, sleherni lahko vé; s svojim dopisam sim le hotel povedati, de v naših hribih nobenimu beséda — korún — ni znana. Ali ni res takó? vprašam gospoda P. L. v Ljubljani, kteri so več lét umétni posestnik nar večiga zemljiša Rovtarske fare na Veharši bili; kakó so se z marsikterim starim možem — ali od krompirja ali korúna pogovarjali? Čuk.

Pristavik vredništva. Častitljivi gospod fajmošter so nam s pričujočim popisam letašnih pridelkov na

notrajno-krajskih hribih práv zlo vstregli. Tudi poslani nagnjiti krompir ali — korún smo prejeli, ga pregledali in na njem tisto bolezen našli, ki jo na Nemškim „Trockenfäule“ (trohljivost) imenujejo. Radovedni smo nasledke z gnjilim krompirjem na spomlad storjenih skušinj zvediti, za katero oznanilo se práv lepó priporočimo. Pri ti priliki z veseljem oznamimo, de je veliko veliko krajev po Krajskim, kjer ni clo nič bolniga krompirja, in če je ravno kaj maliga gnjiliga, je to navadni primerik mokrotnih let. Kakó je pa po Štajarskim, Koróškim, Goriškim, Teržaškim, Hrovaškim i. t. d. tega pa še ne vémo, tedej prosimo za oznanjenje. — Gospod P. L. kterim smo pričujoče, vprašanje razodeli, so nam tole odgovorili: „Jez poterdim besedo korún, zakaj v Rovtah, kjer sim domá, se še zdej pri nekterih hišah po domače per Korúnu pravi; tudi sta še nekaka dva stara možá per življenji, ktere po domače Korún imenujejo, kar je, lahko bi rekel, gotov dokazik, de so se nju starši v Rovtah prvi in posebno s korunam pečali, kteriga tudi Krajneci od konca nič kej obrajtali niso, in de se je teh kmetov od tistihmalta perimek prijel.“

Dopis iz Štajarskiga.

19. Listopada.

Zima pri nas še zmirej odlaga, tri dni je že bilo megleno, in včera deževno vreme, poprej je bilo pa nebó bolj spomladi ko jeseni podobno; danes je pa zopet vreme vse prijazno, „vedro in lepó, ko ribje okó.“ Zató smo pa tudi pridelke zemlje, s kterimi nas je ljubeznjivi Bog letos oblagodaril, lahko pospravili, ozimíno obravnali, s kurjavo in nasteljo se oskərbéli. Če tudi ne moremo letošnje letine, med narboljši štéti, je vunder ne smémo slabo imenovati. Poljsko pridnost je po slovenskim Štajarskim Bog koj povsod poblagoslovil, takó de nam kruha manjkalo ne bo. Pšenice je bolj navpičlo, zató je pa ajda dobro plenjala; le malokje jo je slana o mali maši nekoliko osmodila. Tudi toča je le nektère okolice zadela, in le redko kje veliko škode storila. Skuhe (korúna, répe, korenja in zélja bo tudi za ljudi in živino dovelj. Poslopja so sploh z dobro kermo za konje in govédja natlačene, in clo lepa zalaga detélje se marsikje najde. In takó bomo lahko pridelkov in žétve prihodnjiga léta čakali, de nam le Bog to obvarje, kar nam je dodelil. — Kakó srečni se moramo po tem takim imenovati, ako se na uboge brate po Českim, Poljskim, Ogerškim, Poruskim ozremo, kterim so letos strahovite povodnje toliko — mnogimu koj vse — pobrale, in le lakot in revšino za sabo pustile! Sadja je sicer zopet malo bilo, vina komaj tretjico od lanjskiga pridelka; pa eno léto se bo že preterpelo; k letu pa lahko, de bo práv dobra tergatva, kér je v lepi jeseni pènj dobro dozoril, in se marsikje še zdaj zelen list na njem najde. *) — Lahko de to leto marsikteri svojevoljic k spoznanju pride, de je vino božji dar; namesto de ga je te leta sém v napak obračal, se ž njim na duši in na telesu močno poškodoval, in premoženje pri njem zapravljal. Za pošteno veselico ga bo že še; ubogim in potrebnim ga bodo mogli bolj premožni kaki kozarec pokloniti; de se pa zréli pijančki nekoliko zdramijo, ne bo nič djalo: lahko de čist studenec kteriga zopet ozdrávi.

Drugači so pa kmetovavci, kar človeška pridnost k dobri letini pripomore, po Štajarskim sploh spolnili. Ni že bilo lahko polja zapaziti, de bi ga ne bili dolgi ogóni z domačo ali nemško deteljo obsejani zaljšali. Marsikje so že ostudni močirji zginili, kjer je še pred malo časam uboga živína do kolena po luži omakala,

*) Na Štajarskim pravijo: Ako se bučka o Vsih Svétih z zelenim tertnim pérjem zamaši, bo drugo léto góрман prepéval.

in si skupej paše iskala. Modri kmetje so si take občinstva že pomnogi krajih med sabo razdelili, po njih globoke struge izkopali, de se voda odtéka; in vozič za vozičam, z mervo dobro nakopičen, se je ob košnji iz téh krajev odpeljal, ki malo poprej niso, ne le nič vergli, temuč še v škodo bili. Mnogi občinski pašniki so se v veséle travnike in rodovitne njive spremenili, iz katerih se mnogo blagá vózi. Sploh dobiva ene leta sém cela kmetijska reč bolji lice, sosébnó pa kar Vaše prijazne novice s koristno pratiko izhajajo, in kar je kmetu v prid, nevtrudljivo priporočajo. Le čuditi se je, de še ni vsak spoznal, de je koristneje, s kôso ali serpam na trate, oménke in senožeti iti, ko govédo na vervi tje voditi, cele ure pri njim postajati, večkrat se pustiti od dežja namakati, ter sebe in ubogo živinče premraziti; saj vunder ni tréba veliko razsodka, spoznati, de kôsa ali serp več in hitreje iz zemlje dobí ko gobec. Čuditi se je, de nekteri menijo z občinskimi pašami ubogim ljudem kaj pomagati, kér že sama pamet kaže, de ubogimu človeku več dobrote skaže, kdor mu kos zemljiša dober kup, ali de si z délam odsluži, obdelovati da, kakor de mu dovóli, na neobdelanih pašnikih pasti. Čuditi se je, de še ne gré vsakimu v glavo, de je dobiček, si stezé in pota do gojzdov in travnikov dobro posipavati in vredovati, vodam prostorne ročiša delati i. t. d., kar Vaše novice takó v živo priporočajo.

De ne pozabim, še povém, de tam pa tam še do zdaj nemška detelja po njivah lepó zelena stojí, ter se za prilaste kosí. — Bog dal, de bi Vaše novice, ki bojo že koj vsakimu znaé, tudi skorej vsakiga kmetovavca zmodrile. Z Bogam! — o —

Hvala Bogu.

9. Listopada je bilo veliko veselje za opčino Dobovske fare per Planini blizo Celja, kér so častitljivi gospod Šimen Kastelič, v Ljubljani 16. Kozoperska 1769 rojeni, posvečeni za mašnika v Salcburgu 28. Kozoperska 1795 z veliko častjo drugo novo sv. mašo peli. S šumečo glasbo (muziko) so bili iz farovža v cerkev spremljeni, kjer so sedé lepo pridigo častitljiviga Slivinskiga gospoda fajmoštra Antona Šmona z veliko pobožnostjo in objokanimi očmi poslušali; potem so s soseskinimi gospodi duhovnimi strežniki (leviti) sv. mašo peli in po sv. maši so ginjeniga serca hvalno pesem (Te Deum laudamus) zapeli. Po božji službi so ljudstvo blagoslovili, kterimu so blizo 30 let dušni pastir bili. — To imenitno obhajanje sta tudi povikšala dva farna kmeta Adam Leskovšek in njegova žena Kattr, ktera sta ta dan od gospoda Šimna Kastelica, svojiga nekdanjiga fajmoštra vdrugeč poročena bila. Pervikrat sta bila poročena 30. Prosenca v letu 1790. Po dokončanim vsim tem praznovanji je bila cela častitljiva družba iz cerkve v farovž z veseljem spremljena, kér so današnji gospod novomašnik objokani rekli: Hvala Bogu! — A. L.

Urno, kaj je noviga?

(Nov korún). V Londini na Angležkim so iz azorskih otokov iz Afrike dobili noviga plemena korún, ki je neki veliko boljši in bolj močnat, kakor zdajšnji. Morebiti s časom tudi do nas pride, de ga bomo pokusili, ali je res takó dober, kakor ga hvalijo.

(Nova mašina). V Parizu na Francozkim je neki čevljar oznanil, de je iznajdel tako mašino, de bo ž njo v enim dnevu petdeset parov škornic narediti zamogel. Če bo to res, bodo mogli čevljarji ceneji biti. V.

Oznanilo dvojih nemških kmetijskih časopisov.

Tistim kmetovavcam, ki tudi nemške kmetijske Novice berejo, damo na znanje, de se je glasovitni gosp. André vredništvu v Pragi na svitlo izhajajočiga časopisa „Oeconomische Neuigkeiten und Verhandlungen“ odpovedal, in de bo ob novim letu na Dunaji nov časopis pod naslovom „Neue öconomische Zeitschrift“ izdajati začel. Bukvarnica Walishauserjeva na Dunaji prejema naročilo po 11 goldinarjev in pol po pošti za celo leto. —

Vredništvo Pražkiga časopisa „Oeconomische Neuigkeiten und Verhandlungen“ bo pa ob novim letu slavni gosp. Dr. Hlubek, učenik kmetijstva v Gradcu prevzel. Cena tega časopisa za celo leto je 12 gold. — Obadva časopisa zamoremo z dobro vestjo vsakimu priporočiti, zakaj nju vrednika sta nam porok, de bosta dobro vredovana. Kar bomo za slovenske kmetovavce dobriga v njima našli, jim bomo v Novicah zvesto na znanje dajali.

Oznanilo zgodovinskih bukev.

Več učencov poprejšniga c. k. Ljubljanskiga učnika dohtarja Adolfa Fikarja je že težko perčakovalo njegovih občinskih zgodovin (Weltgeschichte) v nemškem jeziku. Oznanilo se tedej, de po Božiči na svitlo pride: Erste Hauptabtheilung der Weltgeschichte vom J. 4000 v. Chr. Geb. bis 700 n. Chr. Geb.; nekoliko kasneje pa tudi zweite Hauptabtheilung. Celo delo bo veljalo 4 gold. sreb. Kdor si želí to zgodovino omisliti, naj pošlje kmalo v plačanim listu za prvi razdelik 2 gold. na gosp. L. Jerana, bogoslovca 4. leta v Ljubljano, de se potem denar v Holomove (Olmütz) odpravi. Gosp. prof. se sosebno perporoča svojim nekdanjim učencem, kterih več iz vsaciga leta po imenu imenuje, ki so mu dragi učenci bili. Pervi zvezčik za pokušnjo s 96 stranmi se zamore per gori imenovanim v Ljubljani viditi. Za tem še 5 tacih ali za spoznanje večih zvezkov pride.

Popravki.

V poslednjim tistu stran 204. pod nadpisam „domaćinstvo“ namest ujca beri učenika, namest enkrat beri enekrat.

Vganjka.

Kdaj živé trije mirno med seboj?

Današnjimu listu je perložen list Nr. 18 perdjan.

Žitni kup.	V Ljubljani		V Krajnju	
	20. Grudna.		15. Grudna.	
	gold.	kr.	gold.	kr.
1 mernik Pšenice domače....	1	57	2	8
1 » » » banaške....	2	15	2	20
1 » » Turšice.....	1	15	1	20
1 » » Soršice.....	—	—	1	43
1 » » Rěži	1	34	1	40
1 » » Ječmena	—	—	—	—
1 » » Prosa	1	6	1	17
1 » » Ajde	1	2	1	3
1 » » Ovsá	—	47	—	50

Cena prešičev v Krajnju — ložejih po 5 krajc. funt; čez 2 centa pa po 6 krajc.; — slanina (špeh) v bohii po 16 gold., brez kože po 16 gold. in 20 krajc. cent.